

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 7. У Сомбору 15. Априла 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно дваред: сваког 15. и последнѣг, а Пријатељ србске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена е за оба Листа 4 Фор. на годину.

Преглед различитих врста васпитаня.

Свако уредно васпитањѣ оснивати се мора на известним начелима или основним правилима, по којима васпитатељ своѣ питомце наставља и руководи. Васпитатељи неслажу се међу собом у определеноу ових правила, него су се у том погледу јако међу собом поцепали, и одтуда посташе разни редостави (системати) васпитаня; кое ћемо ми овде прегледати пре него што се упустимо у ближе познанство са хришћанским васпитањѣм. Поштовани ће читатељи увидити, да се сви ови редостави на погрешно или на једнострано схваћеним начелима оснивају, и по томе ће кадри бити лакше отличност хришћанског васпитаня увидити.

Ово су знатни између тих редостава :

1. Саможиво (егоистично) васпитавањѣ. Ово се оснива на погрешном начелу : „Човек е само за себе и ни за ког другога на овоме свету.“ На жалост не само зли примери многих родитеља и васпитатеља, него и њихова превелика слабост и оданост к уживању, есу узроци, што се ово начело међу людма јако распростире. Али ми треба пред очима да имамо свагда ту свету истину, да човек није само зато створен, да себи угађа, него да е право определенѣ његово светие и узвишение. Ко се за саможивилношћу поведе и по њој децу васпитава, тај пробуђуе и подхрануе у њима најжесточие и најопасније страсти као што су : суета, охолост, грамзенѣ за иманѣм и таштом славом, завист, неситост у елу и пићу, угађанѣ телу и сваковрстно сладострастие, — а све то пре или после води к пропасти несрећног питомца, коме у део падне, да се саможиво или себичнячки васпитава.

2. Васпитавањѣ за другога. Овога е начело :

„Човек е само за друге люде одређен.“ — Истина е, да е човек христијанин за истину Божию и за свое ближиѣ, кад потреба изискуе, све свое, па и сам живот свой жртвовати дужан. Таково пожртвованѣ ест дело најсветие. Той најузвишенијој идеи упућуе нас пример самога Спасителя нашег, и безбројни збор мученика, исповедника, и светителя, па и сама задруга човечия изискуе оваково племенито пожртвованѣ од свештеника, војника и лекара. О оваковом пожртвовању за сведочбу истине, и за благо своих ближњих, ние овде реч, него се овде мисли онаково одхранјиванѣ деце, при коме родители, задруга или држава сматраю децу као неку робу, коју они за свою корист и потребу васпитавати и употребљавати могу сасвим по својој вољи и ћуди, и ради своих себичних тежня и намера. Тако знамо да е обичай и данас у Китаю, и у многим другим язическим земляма, да родители свою децу убијоу, измећу и продаю; или да люде, као невольно роблѣ купую, продаю и за свое себичне цѣли употреблюю. Овоме нечовечном поступању сасвим наличи теранѣ деце у прошню, или у краћу, да тим родителјима помажу; мученѣ мале сиромашке деце са тешким пословима по фабрикама, у служби и на занатима; непустанѣ челяди у цркву у дане празничне и неделне; навикаванѣ господске деце на лѣност, ласканѣ и безрасудно харченѣ свога иманя на забаве и веселя, кое све неприлике у данашнѣ време се често и мећу христијанима налазе.

3. Вештаствено (материялистично) васпитаванѣ Ово се поводи за начелом: „Човек е одређен само за овај земальски живот.“ Кад би човек створен био само за овај земальски живот, кад неби за нѣга било вечности; онда би они имали право, кои пазе на најближу и видиму корист и потребу сваког поединог васпитаника, а и шта би их се тицала далека и по нѣиховом миѣнню сасвим неизвестна будућност. По овой науци највиши степен савршенства, до кога се човек попети може ест тай, да постане светски грађанин и врстан члан дружине човечие. Плод оваког васпитаня есу они уроци, кое често у данашнѣ доба из уста родителя и старешина чуемо, и кои овако гласе: „Научи што валяно, да можеш у свету напредовати, да можеш твою породицу издржавати и да јој на понос служиш; гледай па се нађи у свету; уживай свашта у свету али умерено.“ и т. д.

Како би јодно било човечество, кад у нѣму осим ове никаква виша помисао, никаква племенития наука не би места

наћи могла. Себичност би тада и неприметно мах отела; дру-
жевност, светиня брака, поштованѣ власти и старешинства
све би то престало, суровост и безнравственост би све свезе
питомиг живота мало по мало раскинула.

Гдекои учени люди придржавајући се вештаственог начела
васпитавања дали су му лепши изглед под именом „човечности
или хуманитета.“ Узор кога су они по свом субјективном ми-
шљѣню створили, ест достојанство човечаско. По том
узору валя да се дете воспита пайпре да буде човек, па онда
земальски грађанин. За надприродну силу благодати и за све-
тост вере, не мари оваково васпитавањѣ, премда се проповед-
ницима нѣговим гдекоє истине християнског благонаравия са свое
практичности веома допадаю, и с тога их питомцима своима
препоручую.

4. Тирянско (деспотично) васпитавањѣ. Начело му
е: „Човек е по природи својой сасвим неваляо.“ Кои се овога
начела држе, ти мисле, да е човек сасвим неваляо, слѣдова-
телно да се управо ни воспитати не може, нити се могу
снаге нѣгове на добар пут извести и развити. Єдини посао,
коим они желе свое питомце у неким нужним способностима
и радњама извештити, састои се у механичном абрихтованю и
дресираю. Чулна побуђеня, то ест видљиве награде и на-
силне осетљиве казни, особито биєнѣ, есу опака средства тир-
янскога васпитавања. Предразсуде, глупост, тупоглавост и по
видимоме лако извршенѣ оваковог васпитавања есу узроци, што
се млоги родители и гдекои неисправни и ѣудљиви учительи
овог начела јошт и данас држе, на велику душевну и телесну
штету и назадак омладине.

5. Светинячко (пиестично) васпитавањѣ. И овоме
служи за начело: „Човек е по природи својой сасвим нева-
ляо. С тога е нужно, да му се непрестано пред очи ставля
грешност нѣгова, да му се срце на понизност, сакрушеност и
непрестано каянѣ а воля на безусловну и слепу покорност и
подчиненѣ упућує, само ако е тако приправлѣн човек, може
он примити у себе Божию благодат, коя после у нѣму свако
добро сама производи, без икаквог нѣговог садѣйствованя.“
Искуство показує, да деца по овоме начелу и начину васпи-
тована, постану найвише противно од онога што се постићи
жели, т. е постану зловна, пакостна, притворна, јогунаста и
робскога духа, а у срдцу лажљива и покварена, с тога се и
овај начин васпитавања одобрити неможе.

6. Човекољубиво или филантропско васпитавањѣ. Начело му є: „Човек є од природе сасвим добар.“ По овоме начелу васпитањѣ има се само око тога старати, да се све ниже и више снаге дечиє природи сходно развию, и да се снагама овима добар правац дає. Кад би носиоци овога начела својој науци сасвим слѣдствени остали, то би они морали управо оканути се сваког васпитања, и оставити децу саму себи. Ёр кад є природа човечия сама по себи тако сувише добра и савршена, то се неможе ништа од тога болѣ и савршеніє васпитавањѣ постићи; сваки дакле уплив васпитатељски на снаге духа дечиєга, био би насилно нападањѣ и узнемиривањѣ природе и нѣнога деланя. Будући да се филантропско васпитавањѣ нигда подпуно и сасвим у практики извршивати ниє могло, то су се педагози, кои се начела овога држе, поделили на многе врсте, и извели многа нова начела, од коих ћемо најглавнија ми овде укратко навести: а) „Буди здрав, или старай се за здравлѣ и очвршћенѣ дечиє све дотле, док се нѣгова физична снага не развиє, па ће остало само по себи доћи.“ Мислители, кои ово начело, усвоише, држе, да с телесном снагом свагда долази нравна снага и свако умно савршенство. Но они се у том вараю; ёр искусство показує, да снаге душевне, којима се васпитавањѣ добар правац не дає, лако могу подивяти и саме себи оставлѣне уплести се у замке порока, коих се нигда више сасвим не могу опростити. Притом најячи и најчвршћи люди, нису свагда најразборити, најпаметни и најваљни. Добра є дакле ова наука, али ниє главна, ниє єдина, нити нам цело васпитањѣ од саме нѣ искључиво зависити сме. б) „Пусти детету све на волю, па ће му се тако воля оснажити и задобиће стални и постојани карактер, слободу и самосталност, а то є највеће благо; своєвольност є добра, а попуштањѣ туђој вољи не валя.“ Ова наука кад се до крайности дотера, отвара пут свакояким страстима и непристойностима; ёр по ньој се највећа бездѣлия хвале и похвалама преузносе или барем извињаваю и пољепшаваю као плод слободне вољѣ, а јогунство и тврдоглавство узима се као црта чврстог и сталног карактера. в) „Старай се да разум изобразиш, ёр просвета срца и благо-нравност зависи од просвећеног разума.“ Єдни од оних, кои овоме начелу слѣдую, захтеваю да се само разум развиа и вештба, а све им є єдно, научила деца што притом или не научила; ёр

веле, кад се разум пробуди и развије, онда ће дете постати по себи ваљано, добро и за свашта способно. Но послѣдице често показују, да оваково еднострано изображаванѣ разума проузрокује у питомцима охолост, поузданѣ у саме себе, себичност и отданост свакојким страстима, као што о том и она проста пословица вели: „Где су кола мудрости, ту су двоя лудости.“ Други опет желе: „да се разум изображава само ученѣм стварних и за живот грађански нужних знања, ер незналица није никуда у свету пристао, и већ је по себи неваљало човек.“ Но и у овоме послу многи су претерали претоваривајући децу више него што су кадре поднети дечије снаге, те тиме проузроковаше многозналост и површно знањѣ, при коме је обично срдце празно, и необделано. г) „Изражавај дечије срдце и старай се да деца постану нѣжна, побожна и племенито осећајућа.“ И овај начин васпитавања због едностраности своје није у свему добар, и доводи децу често до велике разнѣжености, осетљивости, лицемерства, притворности и лукавства.

7. Безусловно или независно (абсолютно) васпитаванѣ. Начело му је: „Човек нити је од природе добар, нити је неваљало, него онакав постане, како га васпитају.“ По овоме миѣнью васпитаванѣ ни мало не зависи од дечије природе; оно може учинити с дететом штогод хоће, само кад се по плану удесе први утисци што их дете добия, сви примери и сва радња околине, и кад су васпитатељи вешти у свом послу. —

8. Натеривајуће васпитаванѣ. „Гони човека на добротим ђеш га најпре и најлакше ваљаним учинити.“ То је начело натеривајућега васпитавања, кое на жалост јошт у гдекоим вишим и нижим школама и у многим породицама влада. Васпитатељи ове врсте, ради су суморним и сувише охолом понашанѣм своим према питомцима себи важност код њих задобити, али се они люто варају, ер права важност недобия се претераном строгошћу, него отачаском благошћу и любви према своим питомцима. Гонение при васпитавању пробуђује код младежи мрзост, потайну злобу и пакост понајпре према самим васпитатељима, па затим и према другим людма, а кад тако одранѣна омладина одрасти, онда и она постаје прека и опора према своима млађима, те тако у пуной мери наслѣди све пороке своих гонителя, од којих се у младо своје доба гнушала. Време би било, да се већ овако нечовечно васпитаванѣ,

коим се найвећи потайни и јавни пороци у срцима омладине подхраню, како из породица, тако и из хришћанских училишта сасвим изгони.

9. Мазно васпитавањ. Начело му є: „Деци треба све по вољи чинити и угађати, и никад се несме употребити онако средство за васпитавањ, коє би деци немило и неугодно било.“ По начелу овом васпитана деца постаю обично мазна и сувише нѣжна, а кад одрасту буду мекушци, себичњаци, јогунице и своєвољници, притом телом слаби и духом нејцки а за терете живота неспособни, своим ставѣм незадовољни и на очајанѣ склонѣни. Доиста би ваљало, да се родитељи брижљиво чуваю од мазног васпитавања; єр нема горих душмана по децу од њих, што их мазенѣм кваре и свашта им на вољу пуштаю. —

10. Претерано иначе строевско или технично васпитањ. Коєга є ово начело: „Не остављай ученика никад ни у чему самога себи, него га непрестано упућуй и управљай.“ Когод у васпитавању меру претера, и хоће да сувише уради, тај поквари сам свой посао. Има люди, кои из тежнѣ за господаренѣм, или из суєте, или из претераног уваженя воспитательских средства, єднако децу хвале ил куде, ни на єдан часак без себе их непуштаю, и сваки корак њихов подозрителним оком мере; све им показую, све нешто дотерую и поправљая, критикую и караю, па и проричу шта ће од детета бити. Но претераност ова нимало ниє по дечию будућност добра; њоє постаю деца духом слаба и оруће у туђим рукама, или постаю неосетљива према сваком воспитательском упливу, и по томе гдекои пут гора од оне, коя се скоро никако невоспитаваю.

Важност хришћанског васпитања.

Као што є оку телесном нужна светлост да може видети; тако є и духу човечием нужна светлост, да може познати истину; светлост є та двострука; єдна є унутарня и нама принадлежећа, а то є наш „ум;“ друга є спољня и висша, коя є изван нас и кою само чистом вером примати можемо, а то є: „Откривенѣ Божие,“ коє се у својој чистоти налази у св. Писму, и у науци єдине, свете, саборне и апостолске цркве Христове. Само у хришћанству налазимо ми сва истинита и права начела доброг васпитања. Црква Христова неодбацує проналазке здравога разума,

човечиѣга ума и искуства у делима васпитавања, него их по заслуги уважава, али нас она упућује, да све те проналазке сматрамо наспрам висше духовне светлости, да их испитуемо и оно што се слаже са вечним определенѣм и правом срећом нашом да задржавамо и употребљемо, а само оно да одбацимо што је вечном определеню и правој срећи нашој противно. Едном речи света црква наша божаственом благодати светога Духа, која у нѣој пребива, свагда исцелује оно што је у нама немоћно, и попуњава оно што је у нама оскудно и несавршено, а тим васпитава како поедине люде и народе, тако и цела поколеня, која ю слушаю. При великој озбиљности, с којом су учени Педагоги у западној Европи од двеста и више година на васпитавању и на удешавању науке о васпитању радили; ямачно би они до единомислености у начелима и у избору средства за васпитавањѣ одавно већ дошли били и свет би већ уживао најлепше плодове нѣиових трудова, да су само кадри били са смиреношћу примити озаренѣ од висше духовне светлости и да су радню своју на христьянским начелима оснивали. Но неуживаюћи и не познаваюћи пуноћу Православия, много су пута они уз најболю волю и намеру у својој науци странпутицом пошли и од вечне истине одступили. Учителѣи нашега народа и родители србске дечице, валяло би да се неодступно и неуклоно при васпитавању држе вековечних и сталних начела сахранѣних у Православию, да при светлости незаходећега сунца испитую свако людско мудрованѣ, науке, вештине и искуства, да само оно што је добро примаю, и да свагда на уму и у срцу имаю савест Божаственог Спасителя нашег, који вели: „Тражите најпре царство Божие и Нѣгову правду, па ће вам се све остало придодати.“

Грађа за прво читанѣ и писанѣ,

(из економие).

1. Плугом оремо. Дрлячом влачимо. Косом косимо. Грабляма купимо. Српом жанѣмо. Решетом веємо. Лопатом грѣмо. Мерицом меримо. Вилама набадамо. Мотиком копамо. Ножем сечемо. Малѣм тучемо. Бургијом бушимо. Клѣштама чупамо. Иглом шиємо. Разбочм ткамо. Четком чистимо. Метлом метемо. Перушком паємо. Цедилом цедимо. —

2. Црница е плодна. Тресет - ялов. Иловача - мочарна. Пескуша - сува. Кречуля - врела. Ђубренѣ богати ратара. Ђубре валя кад угоре. Шеница воли кости. Пасуль в. креч. Чокот в. пепео. Зоб в. песак. Детелина в. креч. Кромпир в. пепео. Рано семе мраз убия. Позно семе ялова жетва. Иловача е тешка земля. Пескуша - лака з. — Иловача поправля се песком. Пескуша поправля се иловачом. —

3. Будале ђубре разбацаю, паметни собираю. Пиштавина е најснажниѣ ђубре. Ђубре валя плитко заорати. Од густог се- няя полежу жита. Младо семе тера више траве. Стариѣ семе тера више зрна. Кромпир најболѣ прия на детелишту. Кокуруз воли суву пригревицу. Кромпир в. нађубрен песак. Ябука в. суву яку землю. Воћке в. чађ и угаль. Међу кокурузе сеѣ се пасуль. Сади дудова што више можеш. Ко плаши тице мами гусенице. Поздно воће најдуже се држи. Штале су болѣ, што су сувлѣ. Коя кокош квоца, та се насађуѣ. Живина треба много чисте воде. —

4. Найлошия земля поправи се ђубренѣм. Бостан најво- лиѣ голубиѣ и кокошиѣ ђубре. Угорела комина најболѣ е ђу- бре за виноград. За бостан е најболѣ семе двогодно. Куделя и кокуруз волю барску землю. Што ређе сеѣш манѣ ћеш жети. Пресађиванѣ прия на влажном времену. Ко воли воће, нека треби гусенице. Воћа обогате читаве пределе. Крушка воли дубоку землю и пригревицу. Где е цвет ту е мед. Ливаде валя косити, чим почну цветати. Ко најдублѣ коси, најболѣ сено носи. Шенични леб пре окоре него ражни. Варива се најбрже скуваю у кишници. Найокорели леб одмекне у врелой пећи. Говна марва најснажниѣ ђубре даѣ. Овца највећма страда од влаги. Свинчету најболѣ прия влажна рана.

5. Смолняча дотеруѣ се песком, он е раздоби. Пескуша дотеруѣ се смолнячом, ова е стегне. Ко стрњике спалюѣ, болѣ му ньива рађа. Ђубре валя заклонити од кише и сунца. Ситно сирвлѣне кости даю најснажниѣ ђубре. Чокот најволие пепео од лозе. Утрула сочивица најболѣ е ђубре за варива. Ораница постаѣ мрвлѣнѣм стене и камена. Рано семе редко омане, а позд- често. Што поздния сетва, то више семена треба. Што раниѣ зоб посеѣш, болю ћеш добити. Свилен буба воли лист од бе- лог дуда. Живина најболѣ прия уз семе од сунцокрета. У жит- ном е зрну мекиня најснажниа рана. Што е дрво тврђе, то снажнию ватру даѣ. Свилен буба треба много чистог ваздуха. Неродна воћка изађе прстенанѣм грана' родна. —

6. Устояна и утрула вода најбоља је за заливање расада. Водом с балеге заливано цвеће најболје расте. Мочарна земља на яркове се осуши и поправи. Што је земља црња, то више топлоту упија. Шеница и раж пријоу на детелишту и репишту. Не зарони семе ни сувише дубоко ни плитко. Дубоко заронјено семе не добије довољно влаге ни ваздуха. Плитко заронјено семе осуши се ил тица поведе. Што је земља плодња, то мање семена треба. На шеничницишту никад добро не роди шеница, раж, ечам. Жита ваља пре жети, него што зрно стврдне. Што се виноград чешће окопава, то болје рађа. Вино ваља одма с киселице оточити, чим преврије. Паметан домаћин гледа да запати најбољу пасму стоке. Паметна домаћица запати најбољу пасму живине. Краве ранјне репом много и добро млеко дају. Варено млеко дуже се одржи да не ускисне.

7. Разуман ратар не угари, но ђубри и сеје непрестано. На сунцу изветри ђубре, а на киши исплака се. Што се земља дубље оре, то болји род рађа. Ко под марву сечку стере, најболје ђубре добива. Иза ечма ваља истог лета још шта посејати. Пепео волею: чокот, репа, репац, купус, кель, кромпир. Пескушу волею: кромпир, проја, ечам, елда, зоб, кокуруз. Преливајући воћа и расаде водом чађавицом утамане се гусенице. Вубрено и окопавано воће лепше и више рода даје. Више вреди едно дрво племените воћке него иљада шугуља. Ко накалами јабуку на трешњу, добије најруменију јабуку. Колико засадиш воћних коштица толико ћеш добити младица. Младом кокурузовином ранјна музара, даје највише и најслађе млеко. Што је штала тешња, то је више ветрити ваља. Врело ело и пиће за псе је врло штодљиво. Кошнице ваља заклонити од зиме и ветра. Што више суварака, то је болје вино. У житнице свежено зрно ваља чешће претресати. На сир комловом обложен неће ни црв ни плесань. Од брашна на реће сито сејаног питаваји је леб. Благо поступање упитоми најдивљег звера. Болесну стоку ваља брижљивије неговати, него здраву. (Продужиће се.)

Катихизичке Беседе.

Б Е С Е Д А 1.

О том, што је нужно човеку ради спасенија.

„Иже вѣрѣ иметъ и креститса, спасенъ еѣдетъ“ (Марк. 16. 16.)

По благодати Божијој, сви смо ми, Браћо! добили у св. крштењу најдрагоцјеније право, називати се христијанима, по-

стали смо члановима свете православне цркве; сви смо позвани, да наслѣдимо царство небесно, свима нам є отворен улазак, и показан Спасителѣм пут у вечно блаженство. Слава и благодарност милосрдном Господу! Но да би заиста добили вечно блаженство, дужнисмо и сами потрудити се о том и испунити неке обвезе. Какве? Казаћу у кратко: да би придобио царство небесно и живот вечни, дужан є християнин у течаю земног живота свог пристойним начином ползовати се оним духовним благом, коє нам є Спаситель дао. Ми називамо Господа Исуса Христом, т. є. Помазаником. Зашто? У старом завету називали су помазаницима: Пророке, Првосвештенике и Цареве. А Исус Христос, кои се од пресвете Дѣве Марие нашег ради спасения родио, сѣдинио є у Себи службу Пророка, Првосвештеника и Цара. Као Пророк открио нам є непроменьљиву истину вѣре, явио є роду човечиєм свою спасителну и Божествену науку. И тако пре свега дужнисмо старати се, да ту науку познамо и у ню вѣруємо од свег срдца. Исус Христос, као посредник и првосвештеник, измирио є нас с Богом, дао нам є приступ к Нѣму, слободу да му се молимо као Отцу, да се уѣамо у Нѣга и очекуємо од Нѣга велике и богате милости. Дужнисмо дакле молити се Богу и уздати се у Нѣга. Као Цар, дао нам є нравствене законе или заповѣди, и за испуњавањ тих обећао є вечно блаженство. По том смо дужни повиновати се Нѣговим законима и испуњавати Нѣгове заповести. Таквим начином, да би постали правим ученицима Исуса Христа и наслѣдили обећано нам од Нѣга царство, дужнисмо вѣровати у Бога, уздати се у Нѣга, молити му се, и чинити добра, нѣму угодна дѣла. „Видимъ укѡ нынѣ, како же зѣрцаломъ въ гаданіи, тогдаже лицемъ къ лицу: нынѣ разумѣю ѿ части, тогдаже познаю, какъже познавъ быхъ: нынѣ же прекиваютъ; вѣра, надежда, любви, — три сѣа. (1 кор. 13. 12, 13.). Ми ћемо видити некад Господа нашег лицем к лицу, а сад док смо на земљи, дужни смо тежити к нѣму, угађати му, духовно се с њим спяти средством вѣре, надежде и любви.

Како и у што треба да вѣруємо, како и за што да му се молимо, шта да испуњавамо и чега да се клонимо, — свему том научава нас св. мати наша Црква; она є од Господа добила власт и силу, да чува и распространява међ людма нѣгову науку и раздає даре благодати, за нас њиме прибавлѣне. Ко се неповинує цркви, тай се неповинує Исусу Христу; „онај неможе називати Бога Отцем, кои недржи Цркву за

матер“ говори св. Кипријан. Под рукованѣм св. Цркве, познати можемо истине православно-християнске вѣре из св. писма, из дѣла св. Отаца и учителя црквених, и из књига богослужбених. Но ние сваки доколан и способан, да поцрпи из тих обширних извора. Да би нам се олакшало и укоренило у сваком, ма и незрелом и неученом, познанѣ најглавниѣ истина вѣре, св. Црква предлага нам неке кратке образце, у којима се суштествено садржи цела наука християнска. По томе, најглавниѣ истине вѣроученя налазе се у Символу вѣре, кога су саставили свети отци на двима вселенским Саборима. Правой молитви учи нас молитва Господня : „Отче наш“, коју є Спаситель наш предао ученицима своима. Истине правственог, дѣлательног ученя садрже се у десетословию, или у десет заповести, коє є Бог пророку Мойсею дао.

Сад ћемо беседити с вама, Браћо! о Символу вѣре. Наше ће беседе бити кратке; у њима ће се излагати само суштествено, најважниѣ — и већом чешћу речма св. Писма и учителя црквених; то неће бити наше речи, не наше ученѣ, но ученѣ цркве, слово Божиє. Ёли нужно говорити после тог, с каквом охотом треба слушати ту науку? . . . Ми ћемо излагати истине свете, православне вѣре наше у свези и у постепеном поредку. Ко пропусти єдно поученѣ, тай не само да неће чути изложене у њѣму науке, но и друго, слѣдеће поученѣ неће му бити подпуно јасно и разумљиво. И тако вас молим, да се постарате, да не пропустите ни єдног поученя, него да оставивши сва светска дѣла и бриге дођете у Храм Божиј!

Завршујући данашњу беседу нашу, кажем вам речма св. Кирила ерусалимског : Моє є говорити, ваше — слушати, а Божиє — усвршавати. Устремимо разум наш, удесимо душу, приправимо срдце; єр се ради душа трудимо, а блага вечна очекуємо.“ Аминь.

Расправа из црковне хронологие.

(Продуженѣ.)

О СЛОВИМА ПАСХАЛНИМ. Слово Пасхално, коє се и ключ граница назива, єсу 35. азбучни слова, коя у Пасхали показую подвижне празнике за сваку годину. Зато су 35 азбучни слова што Пасха од 22. Марта закључно, до 25.

Априла опет заключно догађасе. Ови 35 писмена редом овде се на углед стављаю : А. Б. В. Г. Д. Ђ. Ж. З. Ѕ. И. Ї. К. Л. М. Н. О. П. Р. Ѓ. Т. У. (у црковним гдекоим књигама мѣсто овог стои: У, што е у старо доба значило то исто што „У“.) Ф. Х. Ѓ. Ц. Ч. Ш. Щ. Ъ. Ы. Ь. Ћ. Ю. Я. ѿ. Кад е слово пасхално А, онда е Пасха Христова 22. Марта, а кад е слово пасхално И, онда е последнѣг т. е. 31. Марта; I већ починѣ 1. Априла, а ѿ, завршуе 25. Април или последњи дан, кад се пасха случити може. Дакле од А. до И. тражи пасху у Марту, а од I па до ѿ; тражи е у Априлу.

О ЕПАКТАМА МѢСЕЧНИМ. Епакте мѣсечне показую како се с календаром вѣчитим и без нѣга дознати може, у кои дан мѣсец кои започинѣ. И то са календаром овако : Нађи године оне, које почетак кога мѣсеца тражиш број Недельни, па у календару предидућег мѣсеца види последњи датум спрам кога е те године број Недельни, па по броју овога лако ћеш нађи. Н. пр. године 1867. кад оћемо да знамо у кои ће дан бити 1. Новембер, онда тражимо у Октобру спрам кога е датума овај број Недельни 6. написан; а тај ћемо нађи спрам 29. Октобра, онда ћемо видети да ће у Среду бити 1. Новембер.

Може се и без календара дознати, у кои ће се седмични дан кои мѣсец започети. При овом нужно е знати мѣсечне Епакте на памет, или написане пред собом имати. А мѣсечне Епакте под сваким мѣсецом овде ћемо изложити.

а.) Епакте мѣсечне.

Март.	Април.	Май.	Јуни.	Јули.	Август.	Септембер.
5.	1.	3.	6.	1.	4.	7.
Октобер.	Новембер.	Декембер.	Јануар.	Фебруар.		
2.	5.	7.	3	6.		

б) бројеви под седмичним данима :

Нед.	Понед.	Втор.	Среда.	Четвр.	Петак.	Субота.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.

Ако желимо знати, у кои е дан седмични год. 1867. Май започео, онда морамо знати број недельни, а овај е у тој години 6. послѣ пронађи треба под месецем Маєм Епакту 3. ово двоје кад се скупи битће 9. тражи под данима недельним овај број 9. па под коим даном 9 нађеш, у тај е дан био 1. Май, а 9 е под Понедельником, дакле у Понедельник е 1. Май. — Сад јошт едан пример : За годину 1940. у кои ће дан бити 30 Октобер? Број Недельни е 7. Епакта Октобра 2;

7 и 2 = 9. 9 е под Понеделником. У Понед. е 1 Октобер, а у кои е 1. у тай е и 8. 15. 22 и 29. слѣдователно 30 е у Вторник. Овим се начином сваки датум од сваког месеца и за сваку годину пронаћи може, у кои седмични дан пада. *)

За пронаћи пасху за сваку годину, нужна су нам ова средства : кругови сунца, месеца, година и бровви неделни или ключеви граница о којима е већ овде говорено. Наша православна црква по определению Никејског првог вселенског

*) Олкуда е код Орфелина Јануара месеца Епакта 2. а Фебруара 5. и ели то правилно ?

Правилно то никако нив. Орфелин е пао у погрешку са тим, што е Јануару мѣсецу придао Епакту 2. а Фебруару 5. па поред ови Епакта мора да узима број неделни онај, кои би се по обштем правилу тек до године за исте мѣсеце употребити морао, као што ћемо доле ово објаснити. Орфелин у своме вѣчитоме Календару, мѣсецу Јануару придае Епакту 2, мѣсто 3; а Фебруару 5, мѣсто наше Епакте 6. И ово може човека у забуну да доведе, при тражењу седмичног дана, кад оћемо да дознамо у кои седмични дан мѣсец кои започинѣ. Забуну ову са предосторожношћу избегнути е можно, кад се пазило буде на број неделни, кои да се употреби, дал за ову текућу годину прописани, или од ланьске заоставши. Године од створеня свѣта починю се броят од 1. (првог) Марта, а свршую се послѣдним даном Фебруара. Тако дакле, ако ми грађанску нашу годину и починѣмо броят са даном првим Јануара ипак по сбрајаню Календара година од створеня свѣта, ова два прва мѣсеца, с којима се наша година започинѣ, сматраю се као два последня с којима се рачунаюћи годину од створеня света ова завршув. А по годинама од створеня свѣта сбрајю се кругови сунца, мѣсеца, и бровва неделни. Са овим љу примѣром чвор да разрѣшим, и то са нашом Епактом најпре, а после са Орфелиновом. У ком е дакле седмични дан ове 1867. године први Фебруар ? Наша епакта Фебруара ест 6. той Епакти морамо додати број неделни од године 1866; ер Јануар и Фебруар год. 1867. падаю јошт у год. 1866. А ове е године број неделни 5. дакле 5 и 6 есу 11. А 11 налази се под средом, дакле у среду започинѣ 1. (први) Фебруар 1867. Сад ево опет примера по Орфелиновом начину : Он узима мѣсеце Јануар и Фебруар у текућу а не у ланьску годину, па и број неделни за текућу годину опредѣлени узима, а не ланьски. Уколико е дакле нѣгова Епакта мања од наше, у толико е број неделни са едним бровм већи, ер сваке текуће године број неделни са едним е бровм већи од ланьског. Ми смо дакле узели Епакту 6, и број неделни 5, па е било 11. а Орфелин узимао е Епакту 5, а од текуће 1867. године број неделни 6. па опет тако исто дође 5 и 6 ест 11, а овај број 11 под Средом се налази, дакле и по нѣговом начину у Среду е 1867. године први Фебруар.

Сабора год. од Р. Хр. 325. држаног, светкуе праздник воскресения Христова у Неделю послѣ пуномѣсечия по равноданству или равноноћию пролѣтном. (види кнѣгу о првом вселенском Сабору од Архимандрита Гаврила страна 15. 27. 28 и 33.) — Западна црква зарад светкованя Воскресения Христова била е примила онай исти устав, кои и ми; а што е од нѣга одступила, узрок е поправак Календара. Истина да западна црква приманѣм новог Календара Григориѣва к точности се у забрајню времена већма приближава, нежели наша која држи стари Юлиѣв Календар, ништа мањ с друге стране у недостатке и погрѣшке против самог определена горереченог Сабора упада по томе, што кадкад са самим Еврејма у едан исти дан пасху Христову празнуе, кое би се определѣм саборним избѣгнути морало; а кадкад и с пуномѣсечием пасхалним исту празнуе, кое е равним начином определѣню Саборном противно. Равноноћие и восточна и западна црква за определѣнѣ пасхе свое 21. Марта полагае, а тако и пуномѣсечия и мѣне по истечению 19. год. држи се, да се случаваю; но по точном астрономичном збрајню тако небива. У нашої православной цркви воскресение Христово против определѣня Саборног случити се не може, што ми чрез прирашѣни 400 год. са три дана више пута од Римокатоличке, слѣдователно и од Еврејске пасхе, кад се с њом догоди, већма удалявамо се. Слѣдуюћа болѣ ће обяснити ово: Римляни нису могли предупредити, да ово право астрономично равноноћие од 19 до 25 Марта небива; ако се дакле пунолуние 20. Марта случи, кад е равноноћие 19, онда овако пуномѣсечие ест право пасхално, ер е по равноноћию слѣдовало; но Римляни за таково га због тога недрже, што они као што смо напред рекли равноноћие свагда на 21 Марта полагаю; напротив случившему се правому астрономичкому равноноћию 23. Марта и пуномѣсечию 22; то за пасхално почитую, премда се пређе право равноноћия догодило; слѣдователно ние пасхално. Воскресение свое дакле двапут у едной години црковной међу едним и другим равноноћием светкую. Такођер у смотреню збрајня пуномѣсечия упадаю у погрешку противну соборному определению, н. пр. право пуномесечие пасхално случава се кадкад у Субботу, а круг мѣсеца износи га у Неделю, па због тога 8 дана рание и доцние у таком случаю Воскресение торжествую; или напротив право пуномесечие пасхално догађа се кадкад у Неделю, а по кругу

месечном у Субботу пред том Недельом односи се, у ком случаю на сами пуномесечия дан пасху зајдно са Еврејском против намѣре и узаконенія првог вселенског Сабора праздную.

Д о п и с и.

Ђ. М. Вршац, — Я сам дописом моим у бр. 1. овога Листа јавно, како в овде први Збор учитељски из округа вршачког сазван и у почетку школске године држан био, исто тако непропуштам течай радић другога Збора, кои в 15. Марта о. г. под председничеством Преч. Г. Филипа Трандафиловића проте и окружног надзирателя држан, јавности предати : — Пошто се Г.Г. Управителѣ, Учителѣ, Катихете, и Старателѣ сакупише, отвори председник збор, и прво се прочита и подише записник прошлог Збора, затим се поднесу писмена сачињеня, која ће се одбору, на преглед предати, после су држана практична предаваня за углед, са децом из слѣдећих предмета : 1.) Из науке християнске „Пета Заповед Божия“ предавао Никола Никашиновић Катихета вршачки. 2.) Библична повест „о Аврааму“ предавао Васа Каменарски Учитель вршачки. 3.) Рачун „Брой десет“ у сва четир вида настављао Дмитар М. Бакић Учитель вршачки. 4.) Букарска приповедка „Туђе не дирай“ предавао Јован Бакић Учитель вршачки. 5.) Описание „Овца“ из II. Читанке предавао Авакум Травань учительденѣански. 6.) Диктандо, -- „са сва три Разреда зајдно“ држао Дмитар Аћимовић Учитель вршачки. — Пошто се овако предаваня свршила, слѣдовале су узаймне приметбе и саветованя, — а председник позове ону Г.Г. Учитель и Катихете, којима в нови предаваня начин манѣ познат, да и они тако раде. — Овом в приликом поново позвао Г. Председник присутвуюћу Господу, да сваки добровольно приложи на новоустроену школску Библиотеку, положивши, сам 50 фр. а. вр. и тако слѣдуюћи примеру председниковом, сваки в по могућству прилог учинио.

Ж. Л. Из Ср. Неузине. Вредни свештеник наш Ч. Гд. Лука Дожудић единако око настојва да се женска школа код нас заведе. Зарад тога држане су две общтинске скупштине, и решенов, да се Преосвештени Г. Епископ умоли, да другу парохиялну сесију у корист подигнућа здания школског бар на 7 година общтеству србском уступити изволи, почем на 287. православних домова, нуждние су две Школе него два свештеника. Община наша до данас в имала два свештеника и поред ове крайне излишности од женске деце само четворо школу походише, а то све због тог, што се одпре свештеници више за свов издржанѣ, нежели за школу стараше. — Али бадава ће и свештеник настојвати да женска деца школу походе, кад в едно соба мала и за мушкарце, друго пак женска деца нерадо и чезну за школом, гди су мушкарци у едной соби с њима, а ямачно се знаде, да в и много болѣ по дечие васпитаванѣ кад в школа женска од мушке оделѣна. И тако необходимо в за нас нужна и женска школа. Ако

ову свету намеру нашу високопреосвећени Гд. Епископ благослови — са оваким вредним душепопечителѣм и управителѣм школе — добитће народ и наша община по времену красне и побожне матере које су зајста најбољи учитељи у првом васпитању дечим.

П. Д. У Сомбору 5. Априла 1867. Читаоцима овога листа познато ће бити да су питомци приправничког Завода србског још лане литературну дружину под именом „Венац“ основали. Но осим приправника налази се овде још много младих Срба који такође задатак свој поњају, и који за другом свестном браћом својом остати нехтедоше. Та прва сомборска омладина, склопила је недавно омладинску задругу те под именом „Шахска србска друштва“ врши закључке уединѣне омладине србске. Омладина ова није само обделавањѣ књижевности себи за задатак узела, него држи и јавна предавања и вештабанѣ у лепом хармоничном поњају. Седнице које се свако 14 дана бар по еданпут држе, јавне су и у њима свако приступа имаде. Ја ћу вам само две последнѣ да опишем. У великој дворани приправничкога завода искупљѣно беше још пре почетка седница много слушајалаца мушких али још више женских. Седница се обично почела са читанѣм записника и пошто су и други друштвени послови свршени, приступило се правом раду. Едан члан читао је своје изворно дело које је други у другој седници братински критиковао, а затим одпевана је едина песма. Други члан декламовао је едну народну песму, и тад је опет едина песма одпевана, а по том је држано предавањѣ. У првој седници предавао је г. Јустин Конјовић земљомер : „О јуначком поштењу, по србским народним песмама“ а у другој предавао је члан Никола Груић врло лепо и вешто : „О утицају музике на изобраењѣ народа.“ Седница се песмом завршила.

„КОГОМИЛИ. ЦРКВА БОГАНЬСКА И КРЕТЈАНИ“

* Под овим је именом нижеподписани написао, а ту скоро србско учено друштво у Биограду наградило критичко-историчну расправу, која се искључиво бави разјашњавањѣм еднога од најтамнијих и најзамршенијих религијозно-друштвених појава у историји југославјанској. Намѣравајући је сада путем штампе објлоданити, позивам на пренумерацију пријателѣ народнога напредка и књижевности наше. Књига износиће до 12 табака а цѣна јој 80 новчића. Штована уредништва србско-рватских новина и свакога у обште родољуба учтиво молим да се приме скупљања предбројника, и да ми имена њихова пошљу у Задар најдалѣ до свршетка мјесеца Мая т. г. — Тко скупи 12 уписника, или наручи толико књига, примиће тринајсту на дар. У Задру, на Благовѣсти, 1867.

Др. Божидар Петрановић.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Варгнера и друга.